

i inertnošću. Hidrofobni su, te radi tog svojstva i male veličine pora (oko 0,2 μ m) propuštaju samo plinove, no neka otapala, npr. etanol i aceton prolaze i u tekućem stanju kroz GORE-TEX membrane. U članku su detaljno opisani primjeri primjene GORE-TEX laminata u restauriranju izvornih dokumenata, te postupak bijeljenja.

Restauratori specijalizirani za konzerviranje i restauriranje arhivske građe mogu čitanjem "Restaura" proširiti svoja znanja. Praćenje rezultata na restauriranju drugih vrsta objekata, posebno drveta, metala i tekstila može biti od izuzetne pomoći i njima, osobito stoga što se s tim materijalima susreću kod starih uveza.

Na kraju treba upozoriti na tri zanimljiva rada Silke Rehbein, Computergestützte Restaurierung moderner Kunst (Restauro, 3/1990, str. 196-201); Silke Rehbein, Video in der Restaurierungspraxis (Restauro, 1/1991, str. 40-42) i M. Liebhardt, Die Dokumentation per Computer (Restauro, 2/1991, str. 123-132) koji i pored toga što se ne odnose direktno na kompjutorizaciju evidencija o restauriranoj arhivskoj građi, odnosno mogućnosti njezina kompjutorskog restauriranja, mogu biti putokaz od značajne pomoći obzirom da se Laboratorij za konzervaciju i restauraciju Arhiva Hrvatske nalazi pred uvođenjem računala u restauriranje arhivske građe.

Tatjana Mušnjak

Library and Archival Security, Vol. 10(2) 1990.

Američki časopis "Library and Archival Security" čiji se prvi broj pojavio 1975. godine, specijalizirana je stručna publikacija, koja se bavi pitanjima sigurnosti u bibliotekama i arhivima.

U ovom broju časopisa objavljeno je osam članaka od kojih se samo jedan odnosi na arhiv dok se ostali odnose na biblioteke. Radi se o članku Donalda W. Jackanicza "Krađa u Nacionalnom arhivu: slučaj Murphy, 1962-1975".

Jackanicz je odlučio opisati tzv. slučaj Murphy zbog toga, kako sam kaže, što ga smatra školskim primjerom arhivske krađe. Njegovo poznavanje pridonosi razumijevanju fenomena arhivske krađe, a time se smanjuju mogućnosti za slične pojave. U prilog toj tvrdnji ide činjenica što u Nacionalnom arhivu nije bilo novih krađa dvadeset pet godina iza Murphya, a što se barem djelomično može zahvaliti reformama koje je Arhiv uveo poučen lošim iskustvom. Autor je članak podijelio u sedam slijedećih poglavlja: uvod, krađa u Nacionalnom arhivu, otkriće krađe, hapšenje i suđenje Murphyevim, istraga Nacionalnog arhiva o ukradenim dokumentima, reforme u sistemu sigurnosti u Nacionalnom arhivu i reakcija američkih arhivista na slučaj Murphy.

Sve je počelo 21. kolovoza 1962. godine, kad je čovjek koji se predstavio kao Robert B. N. Murphy ušao u zgradu Nacionalnog arhiva u Washingtonu. Bez problema je dobio iskaznicu za rad, jer propisi u to vrijeme nisu bili strogi. On je od 21. kolovoza do 12. rujna najmanje dvanaest puta posjetio Nacionalni arhiv. Često je bio u pratnji svoje žene, koja nije imala dozvolu za rad. Kroz to kratko vrijeme, Murphy je naručio arhivsku građu iz sredine 19. i s početka 20. stoljeća u količini od 146 arhivskih kutija, 66 fascikala, 69 svezaka te 11 pojedinačnih dokumenata. Pored toga što je imao ovako velike zahtjeve u vezi s narudžbama građe, Murphy je prema opisu jednog arhiviste koji je s njim kontaktirao, spadao u onu vrstu istraživača koji nemaju utvrđenog plana istraživanja nego kopaju po originalnim dokumentima ne bi li pronašli nešto zanimljivo o čemu bi mogli pisati. Ubrzo je postao poznat cijelom arhivu, jer su se priče o njegovim pretjeranim zahtjevima prenosile od arhivista do arhivista.

Gotovo mjesec dana nitko nije sumnjao da je Nacionalni arhiv pokraden, a onda je Ministarstvo pravosuđa (Justice Department) prijavilo nestanak manjeg broja dokumenata. U početku taj slučaj nitko nije povezivao s Murphym. Tri dana kasnije jedan službenik CIA-e obavijestio je Nacionalni arhiv da je u jednoj knjižari u Washingtonu kupio dokumente o špijunaži iz Cradanskog rata. Bili su to dokumenti koje je Murphy koristio u Središnjoj čitaonici Arhiva. Nakon što se Nacionalni arhiv obratio nadležnim organima pokrenuta je službena istraga. Utvrđeno je da se radi ukupno o 210 dokumenata, koje su gospodin i gospođa Murphy sakrili u svojim torbama i iznijeli iz Arhiva.

Istraga je uspješno završena hapšenjem Murphyevih 2. veljače 1964. godine u Detroitu. Tom prilikom je kod njih pronađeno šest putnih torbi punih dokumenata, rijetkih knjiga, slika i publikacija pokradenih u muzejima, knjižnicama i arhivima diljem Sjedinjenih Američkih Država. A pet dana kasnije u Chicagu je zaplijenjeno još deset kontejnera dragocjenosti, poslanih također iz Detroita. Nakon dugotrajnog sudskog procesa Murphyevi su osuđeni zbog posjedovanja ukradenih dokumenata na deset godina zatvora, počevši od 17. rujna 1964. godine. Gospodin Murphy pušten je na slobodu 13. maja 1970. zbog dobrog ponašanja, dok je gospođa Murphy ostala u zatvoru do 16. rujna 1974. U međuvremenu je njihovih devetero djece smješteno u sirotišta ili dato na usvajanje.

Iako je 210 dokumenata ukradenih Nacionalnom arhivu bilo identificirano, oni nisu vraćeni u Washington nego su ostali u Detroitu, gdje se vodio sudski proces protiv Murphyevih. Nacionalni arhiv je stoga zahtijevao od Državnog tužioca Detroita (Detroit United States Attorney) da poduzme korake kako bi se dokumenti vratili vlasnicima. To je učinjeno tek pošto je Arhiv ponudio svoje stručne usluge oko utvrđivanja vlasništva nad ukradenim dokumentima. Na tom poslu se okupio mali tim uglednih arhivista Nacionalnog arhiva, i uspješno ga obavio. Međutim, krađa je arhivistima Nacionalnog arhiva nametnula i zadatak da preispitaju dotadašnje mjere osiguranja i u vezi s tim svoj pristup prema istraživačima. Tadašnji voditelj Središnje čitaonice Nacionalnog arhiva specificirao je tri okolnosti koje su olakšale Murphuyu da izvrši krađu: čitaonicu je teško

nadzirati jer se ona sastoji od tri prostorije, dokumenti pripremljeni za istraživače ostavljaju se prije i poslije upotrebe na kolicima u čitaonici, a bilo je trenutaka kad se u prostoriji nije nalazio nitko od arhivskog osoblja. Također je utvrđeno da se u dotadašnjoj praksi Arhiva nastojalo da usluga prema istraživačima bude na vrhunskom nivou i da je naglasak bio na zadovoljstvu stranke, povremeno na uštrb fizičke sigurnosti dokumenata. Predloženim reformama nastojalo se ispraviti dotadašnje greške i nedostatke te djelovati preventivno, stavljajući fizičku sigurnost Arhiva na prvo mjesto. Reforme su bile sljedeće: istraživači moraju ulaziti i izlaziti na glavni ulaz zgrade, na ulaz je postavljena straža sa zadatkom da provjeri istraživačku iskaznicu svakom istraživaču, svaki istraživač se mora ubilježiti kad uđe u čitaonicu, u čitaonici treba povećati broj osoblja kako bi se izbjegli trenuci u kojima bi istraživači bili bez nadzora, prije izlaska istraživačima treba pregledati torbe kako u njima ne bi iznijeli arhivske dokumente. Sav posao oko provjere molbi kandidata, izdavanja iskaznice za rad u Arhivu, te osiguranje pravilnog upisa odobrenih istraživanja povjeren je iskusnom arhivisti koji ga obavlja u punom radnom vremenu. Molbe kandidata moraju imati priložene dokaze o identitetu. Također se zahtijeva istraživačev potpis za građu koju naručuje. Nakon završetka radnog vremena uvodi se elektronsko osiguranje. Konačno promišljanje "Pokreta za reformu sigurnosti" odnosilo se na mogućnost obilježavanja dokumenata kako bi se zaplašili potencijalni lopovi. Predlagano je selektivno štambiljanje dokumenata i premda se ono neko vrijeme koristilo, nije stvoren utvrđen sistem po tom pitanju. Autor članka, s kojim se u potpunosti možemo složiti, kaže da sada, u retrospektivi, neke od predloženih mjera sigurnosti izgledaju tako elementarne i važne, da njihovo prijašnje odsustvo izaziva čuđenje. Ali isto tako se mora priznati da su američki arhivisti u potpunosti iskoristili iskustvo stečeno na slučaju Murphy, stvorivši svoj novi program sigurnosti u arhivima, a za koji su im osigurana i materijalna sredstva. U zaključku svog članka Jackanicz kaže da možda nikad neće doći kraj arhivskim krađama, ali da sada već postoji dobra stručna literatura iz koje arhivisti mogu naučiti kako, spremajući se za najgore, mogu dočekati najbolje. U tom smislu, slučaj Murphy i Jackaniczev članak mogu biti poučni našim arhivistima.

Mirjana Peremin

**"ARHIVI" Glasilo Arhivskega društva in arhivov Slovenije,
Letnik XII, številka 1-2, Ljubljana 1989.**

Dvobroj "Arhiva" iz 1989. godine donosi opširan članak J. Žontara "Arhivi u Jugoslaviji".

Članak započinje pregledom povijesnog razvoja zapadnog, a zatim istočnog dijela bivše Jugoslavije. Razlike u njihovom povijesnom razvitku stvorile su brojne pravne sustave a također bogatu i raznovrsnu arhivsku građu. Sve se to odrazilo i na razvoj arhivske službe. Autor prati njezin